សិទ្ធិយល់ដឹងពីប្រភេទ និង មូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់

ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០២២

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា
Cambodian Center for Human Rights

Sweden
Sverige

People Change the World
Diakonia

អំពីមជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា

មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា ("ម.ស.ម.ក") គឺជាអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល ឯករាជ្យ មិនចូលបក្សសម្ព័ន្ធ ដែលធ្វើការដើម្បីលើកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសសិទ្ធិពលរដ្ឋនិងសិទ្ធិនយោបាយ លទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ និងនីតិរដ្ឋនៅព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ចក្ខុវិស័យរបស់ ម.ស.ម.ក គឺចង់ឃើញប្រទេសកម្ពុជាមានសន្តិភាពដែលប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបអាចទទួលបានសិទ្ធិមនុស្ស មូលដ្ឋានដែលខ្លួនមានពីកំណើត ទទួលបាននីតិរដ្ឋដោយគ្មាននិទណ្ឌភាព ទទួលបានការគោរពស្មើភាពគ្នាដោយគ្មានការរើសអើង ទទួលបានការពង្រឹងភាពអង់អាចក្លាហានដើម្បីចូលរួមយ៉ាងពេញលេញក្នុងដំណើរការលទ្ធិប្រជាធិបតេយ្យ ព្រមទាំងទទួលបានចំណែកនៃអត្ថប្រយោជន៍ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចប្រទេសដោយនិរន្តរភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។ ស្លាកសញ្ញារបស់ ម.ស.ម.ក មានរូបសត្វស្លាបពណ៌ស កំពុងហើរបំបែកចេញពីរង្វង់មូលពណ៌ផ្ទៃមេឃដែលមានន័យថា គឺជាការទាមទារសេរីភាពនៅកម្ពុជា។

គេហទំព័ររបស់មជ្ឈមណ្ឌលសិទ្ធិមនុស្សកម្ពុជា www.sithi.org ទទួលបានពានរង្វាន់ពីមូលនិធិនៃការបង្កើតសារព័ត៌មានថ្មីប្រចាំឆ្នាំ២០១១ ស្ថិតក្នុងប្រភេទសិទ្ធិ និងសេរីភាព និងទទួលពានរង្វាន់ទំនាក់ទំនងសម្រាប់ការផ្លាស់ប្តូរសង្គម មកពីមជ្ឈមណ្ឌលសម្រាប់ទំនាក់ទំនង និងផ្លាស់ប្តូរសង្គម នៅសកលវិទ្យាល័យឃ្វីនឡែនទីក្រុងប្រ៊ីសប៊ែន (Brisbane) នៃប្រទេសអូស្ត្រាលី។

សម្រាប់ព័ត៌មានបន្ថែមអំពី ម.ស.ម.ក សូមចូលទស្សនា គេហទំព័រ www.cchrcambodia.org។

អំពីគម្រោងនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌

មេរៀនស្តីពីសិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ គឺជាផ្នែកមួយនៃមេរៀនស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ ដែលបង្កើតឡើងដោយ គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌របស់ ម.ស.ម.ក ("គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌")។ គម្រោងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺជាគម្រោងដំបូង និងមានតែមួយគត់នៅប្រទេសកម្ពុជា ដែលមានបំណងលើកកម្ពស់ និងការពារសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង។ គម្រោងនេះមានគោលដៅរួមទូទៅក្នុងការបង្កើនអព្យាក្រឹត្យ និងឯករាជ្យនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌របស់ប្រទេសកម្ពុជា ដោយគាំទ្រសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការកម្ពុជា។ ដើម្បីសម្រេចគោលដៅរួមនេះ គម្រោងមានគោលបំណងពីរគឺ បញ្ជៀបនូវគោលគំនិតនៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ក្នុងចំណោមសាធារណជនតាមរយៈលើកកម្ពស់ការយល់ដឹងពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងបង្កើនការអនុលោមតាមស្តង់ដារនៃការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌នៅក្នុងតុលាការតាមរយៈការសង្កេតការណ៍សវនាការ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

ម.ស.ម.ក សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះអង្គការដោយកូនៀ (Diakonia) និងប្រទេសស៊ុយអែតសម្រាប់ការចូលរួមចំណែកដ៏សប្បុរសដែលធ្វើឱ្យមេរៀននេះកើតឡើងបាន។ មាតិកានៃមេរៀននេះ គឺជាការទទួលខុសត្រូវរបស់ ម.ស.ម.ក ហើយមិនបានឆ្លុះបញ្ចាំងពីទស្សនៈរបស់អង្គការ Diakonia និងប្រទេសស៊ុយអែតនោះទេ។

ចម្ងល់ និងមតិចូលរួម

ប្រសិនបើលោកអ្នកមានសំណួរ ឬត្រូវការព័ត៌មានបន្ថែមទាក់ទងនឹងមេរៀននេះ សូមទាក់ទងមកកាន់មក តាមរយៈអាស.ម.ស.យដ្ឋាន៖

ផ្ទះលេខ ៧៩៨ ផ្លូវ៩៩ សង្កាត់បឹងត្របែក ខណ្ឌចំការមន រាជធានីភ្នំពេញ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

ទូរស័ព្ទ៖ ៨៥៥ ២៣ (០) ៧២ ៦៩ ០១

គេហទំព័រ៖ www.cchrcambodia.org។

មាតិកា

១. និយមន័យ 1

២. គ្របខ័ណ្ឌច្បាប់ 2

២.១ ច្បាប់អន្តរជាតិ 2

២.២ ច្បាប់ជាតិ 3

៣. សារសំខាន់ 3

៤. ដែនកំណត់ 4

១. និយមន័យ

សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ ត្រូវបានធានាឱ្យជនជាប់ចោទ និងមេធាវីរបស់ពួកគេទទួលបានការជូនដំណឹងឱ្យបានភ្លាមៗ ដោយមានបញ្ជាក់នូវព័ត៌មានលម្អិតដូចជា៖

- **ប្រភេទនៃការចោទប្រកាន់៖** ច្បាប់ដែលប្រើសម្រាប់ចោទប្រកាន់ទៅលើជនជាប់ចោទ។
- **មូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់៖** អង្គហេតុនៃបទចោទប្រកាន់ ដែលជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ចោទប្រកាន់ទៅលើជនជាប់ចោទ[1]។

ជនជាប់ចោទត្រូវតែទទួលបានការជូនដំណឹងឱ្យបានភ្លាមៗ នៅពេលដែលពួកគេត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការស្របតាមច្បាប់ជាតិ ឬ ភ្លាមៗ នៅពេលដែលជននោះត្រូវបានចោទប្រកាន់ជាសាធារណៈ។[2]

សិទ្ធិនេះអនុវត្តចំពោះសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌទាំងអស់ រួមទាំងសំណុំរឿងជនជាប់ចោទដែលមិនត្រូវបានឃុំខ្លួនក៏ដោយ។[3]

ព័ត៌មានដែលផ្តល់ជូនជនជាប់ចោទត្រូវតែមានភាពលម្អិតគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីអាចឱ្យពួកគេមានសមត្ថភាពរៀបចំមេធាវីការពារក្តីរបស់ខ្លួន ហើយត្រូវជូនដំណឹងឱ្យបានត្រឹមត្រូវដល់មេធាវីរបស់ពួកគេអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃបទចោទប្រកាន់មកលើពួកគេ។ ព័ត៌មានអំពីការចោទប្រកាន់អាចផ្តល់ជូនជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ឬ ដោយផ្ទាល់មាត់ ហើយទោះបីជាពីដំបូងបានផ្តល់ជូនដោយផ្ទាល់មាត់ហើយក៏ដោយ ក៏ត្រូវតែបញ្ជាក់ជាលាយលក្ខណ៍អក្សរតាមក្រោយផងដែរ។[4]

ប្រការដ៏សំខាន់ផងដែរនោះគឺ ជនជាប់ចោទត្រូវទទួលបានព័ត៌មាននេះជាភាសាដែលពួកគេចេះ ដែលនេះមានន័យថា ជនជាប់ចោទ ដែលមិនចេះភាសាដែលអាជ្ញាធរប្រើ ត្រូវទទួលបានជំនួយពីអ្នកបកប្រែដោយឥតគិតថ្លៃ។ លើសពីនេះទៅទៀត ព័ត៌មានពាក់ព័ន្ធគួរតែផ្តល់ឱ្យជនជាប់ចោទជាភាសាសាមញ្ញ និងមិនមែនក្នុងទម្រង់បច្ចេកទេស ដើម្បីធានាថាជនជាប់ចោទអាចយល់ពីការចោទប្រកាន់នោះបាន។[5]

---

[1] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ច្បាប់បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ (ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤) ទំព័រ ៧៦ https://www.amnesty.org/en/documents/pol30/002/2014/en/ ។

[2] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២--មាត្រា១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពចំពោះមុខតុលាការ និងសាលាជម្រះក្តី និងសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌, (CPPR/C/GC/32, ២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧), កថាខណ្ឌ ៣១

https://www.refworld.org/docid/478b2b2f2.html ។

[3] ដដែល។

[4] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ វាក្យខណ្ឌ ៣១។

[5] អង្គការលើកលែងទោសអន្តរជាតិ "សៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" ច្បាប់បោះពុម្ពផ្សាយលើកទីពីរ (ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤) ទំព័រ ៣៨។

ខណៈពេលជនជាប់ចោទត្រូវមានសិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ឱ្យបានឆាប់បំផុតនៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីផ្លូវច្បាប់ ចៅក្រមក៏ត្រូវមានកាតព្វកិច្ចរំឭកជនជាប់ចោទក្នុងសវនាការដោយផ្តល់ការពន្យល់ឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីធានាថាពួកគេយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មកលើពួកគាត់[6]។

ចៅក្រមត្រូវធានាអំពីចំណុចនេះដោយៈ

- ធ្វើការប្រកាសសំណុំរឿងឱ្យភាគីបានស្តាប់ឮ។
- ពន្យល់ពីបទចោទប្រកាន់ ពេលវេលា កាលបរិច្ឆេទ និងទីកន្លែងប្រព្រឹត្តិនៃបទឧក្រិដ្ឋដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់។
- លើកឡើងអំពីភាគីពាក់ព័ន្ធ។[7]

២. ក្របខ័ណ្ឌច្បាប់

២.១ ច្បាប់អន្តរជាតិ

សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ មានចែងការពារយ៉ាងច្បាស់ដោយ**កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ("ក.អ.ស.ព.ន")** ដែលអាចអនុវត្តដោយផ្ទាល់នៅក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជាស្របតាមមាត្រា ៣១ នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

- **មាត្រា ១៤(៣)(ក) នៃ ក.អ.ស.ព.ន:** *"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់បទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ ប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានការធានាជាអប្បបរមា ដោយស្មើភាពគ្នាយ៉ាងពេញលេញ ត្រូវបានព័ត៌មានភ្លាមៗ និងដោយលម្អិតអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន ជាភាសាដែលជននោះចេះ។"*
- **មាត្រា ១៤(៣)(ច) នៃ ក.អ.ស.ព.នៈ** *"ក្នុងការសម្រេចសេចក្តីចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌណាមួយប្រឆាំងមកលើខ្លួន ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបានជំនួយពី អ្នកបកប្រែភាសាដោយឥតគិតឈ្នួល បើជនជាប់ចោទមិនយល់ ឬ មិនចេះភាសាដែលប្រើប្រាស់ក្នុងសវនាការ។"*

---

[6] ម.ស.ម.ក "ព្រឹត្តិបត្រព័ត៌មានស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ៈ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ និងសេចក្តីពន្យល់អំពីសិទ្ធិសម្រាប់ជនជាប់ចោទជាស្ត្រី" (ខែមីនា ឆ្នាំ២០២១) https://docs.google.com/viewerng/viewer?url=https://cchrcambodia.org/admin/media/newsletter/newsletter/english/CCHR+Fair+Trial+Rights+Newsletter+on+Right-EN.pdf

[7] ម.ស.ម.ក "កូនសៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍សវនាការ" (ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២) ទំព័រ ១៨ https://sithi.org/tmp/publication/view/2012-02-13-fair-trial-rights-and-trial-monitoring-handbook

២.២ ច្បាប់ជាតិ

ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ("ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ") និង**ច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន** ក៏ធានានូវសិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទជាមនុស្សធំពេញវ័យ និងអនីតិជន។

- **មាត្រា ៣២៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"ប្រធានសវនាការប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទឱ្យបានដឹងអំពីអំពើដែលគេចោទប្រកាន់លើខ្លួន"។*
- **មាត្រា ៣៣០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"ក្នុងករណីចាំបាច់ ប្រធានអាចហៅកេអ្នកបកប្រែ។"*
- **មាត្រា ៣៣១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"កាលណាសំណួរត្រូវសួរដល់ជនគ និងថ្លង់ ក្រឡាបញ្ជីត្រូវសរសេរសំណួរ ហើយឱ្យសាមីខ្លួនអាន និងឆ្លើយជាលក្ខណ៍អក្សរ។ ក្នុងករណីដែលសាមីជនមិនចេះអាន ឬមិនចេះអក្សរ ប្រធានត្រូវកេអ្នកបកប្រែក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣៣០ [...] ប្រធានសវនាការអាចហៅកេអ្នកធ្លាប់ប្រាស្រ័យទាក់ទងជាមួយជនគ និងថ្លង់នោះ មកបកប្រែ។"*
- **មាត្រា ៣៩៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ៖** *"វិធានដែលអនុវត្តចំពោះតុលាការជាន់ដំបូង ក៏ត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះសាលាឧទ្ធរណ៍។"*
- **មាត្រា ៦ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖** *"អនីតិជនគ្រប់រូបដែលជាប់សង្ស័យ ឬត្រូវចោទ ឬជាប់ចោទថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសត្រូវទទួលបាននូវសិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធីដូចតទៅ៖[...] សិទ្ធិមិនផ្តល់ចម្លើយនៅពេលដែលមាន ឬគ្មានវត្តមានមេធាវី [...] សិទ្ធិទទួលបានការឱ្យដំណឹងអំពីបទចោទប្រកាន់[...]"*
- **មាត្រា ៥១ នៃច្បាប់ស្តីពីយុត្តិធម៌អនីតិជន៖** *""នៅពេលចាប់ផ្តើមសវនាការ តុលាការត្រូវប្រាប់អនីតិជនដោយប្រើប្រាស់ភាសាដែលអនីតិជនយល់បានអំពីសិទ្ធិដូចខាងក្រោម៖ សិទ្ធិដែលទាក់ទងនឹងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ៦ (សិទ្ធិជាមូលដ្ឋានក្នុងនីតិវិធី) នៃច្បាប់នេះ [...]។""*

៣. សារសំខាន់

សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ ទាំងនៅដំណាក់កាលមុនពេលជំនុំជម្រះ និងក្នុងដំណាក់កាល នៃការជំនុំជម្រះគឺមានសារៈសំខាន់ណាស់ដើម្បី៖

- ធានាថាជនជាប់ចោទដឹងអំពីមូលហេតុដែលខ្លួនត្រូវបានចោទប្រកាន់។
- ធានាថាជនជាប់ចោទអាចជំទាស់នឹងការឃុំឃាំងណាមួយដែលខ្លួនត្រូវទទួលរងឱ្យបានឆាប់តាមដែលអាចធ្វើទៅបាន។

- ជានាថាជនជាប់ចោទមានឱកាសការពារក្តីបានល្អបំផុត។ ដូច្នេះ សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់គឺជាផ្នែកដ៏សំខាន់មួយនៃ**សិទ្ធិមានពេលវេលា និងមធ្យោបាយគ្រប់គ្រាន់ដើម្បីរៀបចំការពារក្តី**។[8]
- ដើម្បីការពារជនជាប់ចោទពីបទចោទប្រកាន់ព្រហ្មទណ្ឌដែលគ្មានមូលដ្ឋាន។[9]

អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រការដែលអាជ្ញាធរមិនគោរពសិទ្ធិនេះអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់សមត្ថភាពរបស់ជនជាប់ចោទនៅក្នុងការការពារក្តីរបស់ខ្លួនឱ្យបានគ្រប់គ្រាន់ពីការចោទប្រកាន់មកលើខ្លួន និងដែលនាំឱ្យមានការផ្តន្ទាទោសខុស។

៤. ដែនកំណត់

សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់មានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤ នៃ ក.អ.ស.ព.ន។ មាត្រា ១៤ មិនមានចែងនៅបញ្ជីសិទ្ធិមិនអាចត្រូវបានដកហូតបាន[10] ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៤ នៃ ក.អ.ស.ព.ន ក (ការធ្វើដកហូតក្នុងគ្រាអាសន្ន)។ ទោះយ៉ាងណាក៏ដោយ គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ បានលើកឡើងថា ការរក្សាសិទ្ធិទូទៅចំពោះសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ គឺមិនស្របតាមកម្មវត្ថុ និងគោលបំណងនៃ ក.អ.ស.ព.ន នោះទេ។ ដូច្នេះ ការអនុវត្តទាំងឡាយណាដែលងាកចេញពីគោលការណ៍មូលដ្ឋាននៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌គឺត្រូវបានហាមឃាត់គ្រប់ពេលទាំងអស់។[11]

សិទ្ធិយល់ដឹងអំពីប្រភេទ និងមូលហេតុនៃការចោទប្រកាន់ អាចអនុវត្តបានតែពេលមានការសម្រេចចោទប្រកាន់ជនជាប់ចោទប៉ុណ្ណោះ ពោលគឺ មិនមែននៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីស៊ើបអង្កេតព្រហ្មទណ្ឌដែលធ្វើការ

---

[8] OSCE, "ជាតុចូលផ្លូវច្បាប់នៃសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ" ទំព័រ ១១៦ https://www.osce.org/odihr/94214#:~:text=The%20Legal%20Digest%20of%20International,of%20OSCE%20trial%20monitoring%20operations ។

[9] ម.ស.ម.ក "កូនសៀវភៅណែនាំស្តីពីសិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌ និងការសង្កេតការណ៍សវនាការ" (ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១២) ទំព័រ ១៧ https://sithi.org/tmp/publication/view/2012-02-13-fair-trial-rights-and-trial-monitoring-handbook

[10] សិទ្ធិមិនអាចដកហូតបាន៖ ជាសិទ្ធិដែលការអនុវត្តនូវសិទ្ធិនេះមិនអាចព្យួរដោយរដ្ឋាភិបាលនៅក្នុងស្ថានភាពនៃ "គ្រាអាសន្ននៅក្រោមមាត្រា ៤ នៃ ក.អ.ស.ព.ន.។

[11] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" (CCPR/C/GC/៣២ ថ្ងៃទី២៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧) វាក្យខណ្ឌ ៥ និង ៦ https://www.refworld.org/docid/478b2b2f2.html គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ២៩ មាត្រា ៤៖ ការដកហូតសិទ្ធិនៅគ្រាមានអាសន្ន" (CCPR/C/២១/សំណៃ ១/សេចក្តីបន្ថែម ១១ ថ្ងៃទី៣១ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២១) វាក្យខណ្ឌ 11, https://www.refworld.org/docid/453883fd1f.html ។

ចោទប្រកាន់នោះទេ។[12] សិទ្ធិទទួលបានការជូនដំណឹងអំពីមូលហេតុនៃការចាប់ខ្លួននៅក្នុងអំឡុងពេលស៊ើបអង្កេតឧក្រិដ្ឋកម្ម និងនៅមុនពេលការចោទប្រកាន់ជាផ្លូវការ គឺត្រូវបានធានានៅក្នុងមាត្រាមួយផ្សេងទៀតនៃ ក.អ.ស.ព.ន (មាត្រា ៩ (២))។

--ចប់--

[12] គណៈកម្មាធិការសិទ្ធិមនុស្សរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ "សេចក្តីពន្យល់ទូទៅលេខ ៣២ មាត្រា ១៤៖ សិទ្ធិស្មើភាពគ្នាចំពោះមុខតុលាការ និងអង្គជំនុំជម្រះ សិទ្ធិទទួលបានការជំនុំជម្រះដោយយុត្តិធម៌" (CCPR/C/GC/៣២ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧) វាក្យខណ្ឌ ៣១។